

IZVJEŠTAJ O STRUKTURI I KOLIČINI OBAVEZNIH REZERV NAFTNIH DERIVATA ZA 2025. GODINU¹

UVOD

Crna Gora, kao članica Energetske zajednice i kandidat za članstvo u Evropskoj uniji, obavezala se na punu implementaciju Direktive Evropskog savjeta 2009/119/EC o minimalnim rezervama sirove nafte i/ili naftnih derivata, koja ujedno predstavlja prvo mjerilo za zatvaranje Poglavlja 15 – Energetika. Shodno tome, krajem 2024. godine, donošenjem Zakona o sigurnosti snabdijevanja naftnim derivatima („Sl. list CG“, br. 119/24), (u daljem tekstu: Zakon) i usvajanjem ažuriranog Akcionog plana za formiranje obaveznih rezervi naftnih derivata, Crna Gora je u potpunosti uskladila svoj pravni okvir sa pravnom tekovinom Evropske unije u oblasti sigurnosti snabdijevanja i uspostavila održiv sistem formiranja i održavanja obaveznih rezervi naftnih derivata u skladu sa EU Direktivom. Imajući u vidu da je Crna Gora obavezna da do ulaska u Evropsku uniju obezbijedi rezerve u količini od 90 dana neto uvoza, država će pristupiti sprovođenju alternativnog scenarija predviđenog Akcionim planom, kojim će obezbijediti ispunjenje zahtijevanih obaveza do 2027. godine. Takođe, tokom izvještajne godine usvojen je niz podzakonskih propisa kojima su jasno definisani kriterijumi za formiranje maksimalnih cijena naftnih derivata, metodologija obračuna količine obaveznih rezervi, način uplate i visina naknade za obavezne rezerve, institucionalna koordinacija i godišnji plan formiranja i održavanja obaveznih rezervi.

POSTIGNUTI REZULTATI U 2025. GODINI

Tokom izvještajne godine Ministarstvo je na mjesečnom nivou prikupljalo i analiziralo podatke o uvozu i prometu naftnih derivata, koje je nakon upoređivanja sa podacima Uprave o uplaćenju naknadi za obavezne rezerve, dostavljalo MONSTAT-u, radi izrade zvanične statistike. MONSTAT je izvještaje o obaveznim rezervama u propisanim rokovima dostavljao Evropskoj komisiji, čime je uspostavljen sveobuhvatan sistem izvještavanja koji je unaprijedio kontrolu tržišta naftnih derivata, ojačao mehanizme nadzora i obezbijedio veću fiskalnu transparentnost.

Ministarstvo je, u skladu sa Zakonom, izvršilo obračun minimalne količine obaveznih rezervi naftnih derivata koja odgovara količini od 90 dana prosječnog dnevnog neto uvoza ili od 61 dana prosječne dnevne domaće potrošnje, zavisno od toga koja je količina veća, na osnovu podataka o uvozu, izvozu i potrošnji naftnih derivata kojim je utvrđeno da Crna Gora za period od 1. jula 2025. godine do 30. juna 2026. godine, treba formirati 112.340 MT (metričkih tona) obaveznih rezervi (96.612 MT gasna ulja (ULSD) i 15.728 MT bezolovni benzin). Ova količina odgovara 90 dana neto uvoza i u potpunosti odražava strukturu finalne potrošnje, gdje dizel učestvuje sa 86% a bezolovni benzin sa 14%.

Na osnovu prethodno izvršenog obračuna, Ministarstvo je u martu 2025. godine izdalo Instrukcije o obavezi formiranja rezervi naftnih derivata za navedeni period Upravi za ugljovodonike (dalje u tekstu: Uprava), kao imenovanom tijelu za formiranje minimalno 50 % rezervi i svakom pojedinom uvozniku naftnih derivata, pri čemu obavezu formiranja rezervi imaju samo najveći uvoznici.

¹ Na osnovu člana 33 Zakona o sigurnosti snabdijevanja naftnim derivatima („Sl. list CG“, br. 119/24).

Kako bi sistem formiranja obaveznih rezervi bio transparentniji, lakši za upravljanje i kontrolu, te da bi se izbjegla svaka moguća diskriminacija zbog ograničene dostupnosti skladišnih kapaciteta u Crnoj Gori, uvoznici koji su u prethodnoj kalendarskoj godini uvezli manje od 15.000 tona bezolovnog benzina i/ili gasnih ulja, su u skladu sa Zakonom, prenijeli svoju obavezu formiranja rezervi na Upravu sa kojom su zaključili ugovore o prenosu obaveze formiranja obaveznih rezervi naftnih derivata, za navedeni period, u ukupnoj količini od 4.655 tona gasnih ulja i 2.469 tona bezolovnog benzina. Nakon izvršenog prenosa obaveze Uprava je preuzela obavezu formiranja 68.080 MT (56.626 MT gasnih ulja i 11.454 MT bezolovnog benzina) odnosno 60,6% ukupne obaveze. Međutim, zbog ograničenih finansijskih sredstava i skladišnih kapaciteta u 2025. godini, Uprava nije mogla kupiti ukupnu količinu obaveznih rezervi, utvrđenu Instrukcijom Ministarstva, pa ih formira postepeno, u skladu sa Akcionim planom i Odlukom o Godišnjem planu formiranja i održavanja obaveznih rezervi naftnih derivata.

Uvoznici koji uvoze više od 15.000 tona bezolovnog benzina i/ili gasnih ulja (Jugopetrol AD, INA Crna Gora d.o.o., Petrol Crna Gora MNE d.o.o.), su do 10. oktobra 2025. godine u potpunosti ispunili obavezu formiranja obaveznih rezervi za navedeni period, sa dozvoljenim rokom od 200 dana od dana prijema instrukcije za formiranje obaveznih rezervi, u skladu sa Direktivom i Zakonom. O formiranim rezervama, uvoznici su dostavili ovjerenu izjavu o količini i strukturi obaveznih rezervi naftnih derivata garantujući da su derivati u njihovoj svojini i da ih čuvaju u gotovom proizvodu u sopstvenom skladištu, odnosno u nematerijalnom obliku putem tiketa na osnovu ovjerenog ugovora o pravu kupovine, koji im omogućava da u svakom trenutku povuku dio ili ukupnu količinu rezervi, na osnovu čega su zvanično upisani u Evidenciju o obavezanim rezervama naftnih derivata Ministarstva. Ukupna količina obaveznih rezervi naftnih derivata koju su veliki uvoznici formirali, za period od 1. jula 2025. godine do 30. juna 2026. godine, iznosi 44.260 MT (39.986 MT gasnih ulja i 4.274 MT bezolovnog benzina), odnosno 39,4% ukupne obaveze, od čega se 59,3% skladišti u Crnoj Gori, 28,3% u Republici Hrvatskoj i 12,4% u Grčkoj.

U cilju održavanja kvaliteta i količine obaveznih rezervi naftnih derivata koje su formirali veliki uvoznici, Ministarstvo je izradilo plan kontrole kvaliteta i količina obaveznih rezervi koje formiraju uvoznici, a kojim se predviđa da se kontrole obaveznih rezervi naftnih derivata realizuju minimalno dva puta tokom izvještajnog perioda od strane predstavnika Ministarstva i angažovanih ovlašćenih akreditovanih tijela, koja će biti zadužena za obavljanje kontrola na svim lokacijama na kojima se obavezne rezerve skladište.

Od 11. februara 2025. godine uvedena je naknada u iznosu od 0,03 €/litru bezolovnog benzina i gasnih ulja, odnosno 0,03 €/kg tečnog naftnog gasa, u skladu sa Zakonom na osnovu kojeg su donijete izmjene Uredbe o načinu i visini elemenata na osnovu kojih se formiraju maksimalne cijene naftnih derivata ("Sl. list CG", br. 10/25), kao osnovni mehanizam finansiranja obaveznih rezervi naftnih derivata. Zaključno sa januarom 2026. godine na prihodni račun Uprave je uplaćeno oko 12,5 miliona eura, a sredstva prikupljena od naknade predstavljaju namjenske prihode i mogu se koristiti isključivo za potrebe formiranja i održavanja obaveznih rezervi, adaptacije i/ili rekonstrukcije skladišta za skladištenje obaveznih rezervi koji su Upravi dati na korišćenje i upravljanje i za troškove u vezi sa obavezanim rezervama, u skladu sa Zakonom. Uspostavljanjem ovog sistema finansiranja, ostvaren je rast direktnih budžetskih prihoda, prije svega kroz povećanje prihoda od poreza (oko 2,5 miliona € za 2025. godinu) i efikasniju naplatu akciznih i poreskih dažbina, zahvaljujući intenzivnijem praćenju prometa naftnih derivata putem mehanizma finansiranja obaveznih rezervi.

Ministarstvo realizuje kapitalni projekat adaptacije i modernizacije državnih rezervoara R-11, R-12 i R-18 na Terminalu u Luci Bar, a u decembru 2025. godine zaključen je ugovor sa odabranim izvođačem radova. Paralelno je zaključen ugovor o stručnom nadzoru nad izvođenjem radova, čiji početak se očekuje u februaru 2026. godine, dok je rok za završetak radova devet mjeseci. Sredstva za realizaciju ovog projekta, u iznosu od 2,2 miliona eura obezbijeđena su direktnom budžetskom podrškom Evropske komisije za prevazilaženje energetske krize.

Takođe, u cilju obezbjeđenja dodatnih skladišnih kapaciteta, Uprava je zaključila trogodišnji ugovor o skladištenju dijela obaveznih rezervi naftnih derivata Uprave, na naftnom terminalu u Baru, u privatnoj svojini, čime su stvoreni uslovi za pokretanje Otvorenog postupka Javne nabavke 16.500 MT Eurodizela (EN 590) u vrijednosti od 11 miliona eura. Međutim, postupak je poništen sredinom januara 2026. godine jer nije zaprimljena nijedana ispravna ponuda, a u toku je i raspisivanje novog tendera radi obezbjeđenja potrebnih količina goriva za formiranje obaveznih rezervi Uprave.

Pored toga, u decembru 2025. godine raspisana je jednostavna nabavka za procjenu postojećeg stanja rezervoara za skladištenje naftnih derivata, u državnom vlasništvu, u Lipcima i Bijelom Polju radi planiranja daljih mjera modernizacije i usklađivanja sa EU standardima, a izvještaji o procjeni stanja su dostavljeni početkom februara 2026. godine.

U skladu sa Zakonom, Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 11. marta 2025. godine, obrazovala Savjet za obezbjeđenje sigurnog snabdijevanja naftnim derivatima kao savjetodavno tijelo, sa mandatom od četiri godine. Tokom izvještajne godine održane su dvije sjednice na kojima je razmatrana sigurnost snabdijevanja, praćenje podataka o prometu naftnih derivata i uplatama naknada, planiranje javnih poziva za formiranje rezervi, definisanje prioriteta u radu Savjeta, uz dogovor o daljim aktivnostima, u cilju jačanja otpornosti sistema snabdijevanja i institucionalne koordinacije.

Takođe, Ministarstvo je tokom 2025. godine pristupilo izradi Kriznog plana za rješavanje poremećaja u snabdijevanju naftnim derivatima, strateškog instrumenta kojim se definišu mjere ograničenja, nadležni organi, koordinacija, međunarodna saradnja i dinamika puštanja rezervi u kriznim situacijama. Usvajanje plana se očekuje najkasnije u drugom kvartalu 2026. godine, a nakon toga će biti dostavljen Evropskoj komisiji, odnosno Sekretarijatu Energetske zajednice, čime će se zaokružiti postojeći regulatorni okvir i postaviti dugoročna osnova za sigurnost snabdijevanja naftnim derivatima, stabilnost tržišta i zaštitu potrošača.

SAŽETAK

Shodno svemu navedenom, Crna Gora je u 2025. godini ostvarila značajan napredak u uspostavljanju održivog sistema obaveznih rezervi naftnih derivata, prelaskom iz faze normativnog usklađivanja u operativnu implementaciju. Definisani su mehanizmi obračuna rezervi i finansiranja, obezbijeđeni skladišni kapaciteti, uspostavljen sistem izvještavanja i kontrole koji je doprinio fiskalnoj transparentnosti i jačanju nadzora, te institucionalna koordinacija kroz Savjet za obezbjeđenje sigurnosti snabdijevanja. Time je stvoren funkcionalan model koji povezuje regulatorne instrumente, administrativne kapacitete i tržišne učesnike, čime je dodatno ojačana otpornost energetskeg sistema. Ostvareni napredak predstavlja važan korak ka zatvaranju Poglavlja 15 – Energetika i potvrđuje spremnost države da ispuni međunarodne obaveze i dugoročno obezbijedi stabilnost u skladu sa zahtjevima Evropske unije.